BUSINESS મિત્ર Plus

સલામતીની જાળ : શા માટે સલામત રમત રમવી તમારા ભવિષ્ય માટે નુકસાનકારક બની શકે?

ભારત આજે પહેલા કરતા વધુ નાણાકીય રીતે જાગૃત છે. મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ રોજિંદી વાતચીતનો ભાગ છે, ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ્સે રોકાણને સરળ બનાવ્યું છે અને માહિતી માત્ર એક ક્લિક દૂર છે. છતાં, જ્યારે વાસ્તવમાં નાણાંને કામે લગાડવાની વાત આવે છે, ત્યારે મોટાભાગના ભારતીયો હજુ પણ ખચકાય છે.

SEBI ઇન્વેસ્ટર સર્વે 2025 એક ગંભીર વાસ્તવિકતા પર પ્રકાશ પાડે છે. જોકે 63% ભારતીય પરિવારો મ્યુચ્યુઅલ ફંડ અને ઇક્વિટી જેવા સિક્યોરિટીઝ માર્કેટ ઉત્પાદનો વિશે જાગૃત છે, પરંતુ 10% થી ઓછા લોકો તેમાં સક્રિયપણે રોકાણ કરે છે. સંદેશ સ્પષ્ટ છે: માત્ર જાગૃતિ જ ક્રિયામાં પરિણમતી નથી. રોકાણકારોને ખરેખર જે જોઈએ છે તે છે સ્પષ્ટતા, આત્મવિશ્વાસ અને યોગ્ય માર્ગદર્શન.

આજના વિશ્વમાં સાચી નાણાકીય સુરક્ષા જોખમને સંપૂર્ણપણે ટાળવા વિશે નથી. તે મોંઘવારીને હરાવવા અને તમારી લાંબા ગાળાની જરૂરિયાતો પ્રાપ્ત કરવા માટે જોખમનું બુદ્ધિપૂર્વક સંચાલન કરવા વિશે છે

શા માટે હજુ પણ ઘણા રોકાણકારો દૂર રહે છે?

તેનો જવાબ સલામતી માટેની આપણી ઊંડી પસંદગીમાં રહેલો છે. લગભગ 10 માંથી 8 ભારતીય પરિવારો વૃદ્ધિ કરતા મૂડી સંરક્ષણને પ્રાધાન્ય આપે છે. પરિણામે, ફિક્સ્ડ ડિપોઝિટ, વીમો અને સોના જેવા પરંપરાગત સાધનો ઘરગથ્થુ બચતમાં પ્રભુત્વ ધરાવે છે. સલામતી ભલે આરામ આપે, પરંતુ માર્કેટ-લિંક્ડ રોકાણોને સંપૂર્ણપણે ટાળવું એ લાંબા ગાળાના સંપત્તિ નિર્માણની તકો ગુમાવવાના ભોગે આવે છે.

વધુ આશ્ચર્યજનક બાબત એ છે કે આ માનસિકતા પેઢી દર પેઢી જોવા મળે છે. જેન ઝી, જે ઘણીવાર ડિજિટલી જાણકાર અને પ્રગતિશીલ માનવામાં આવે છે, તે પણ આવો જ રૂઢિચુસ્ત અભિગમ દર્શાવે છે. આ સૂચવે છે કે જોખમ લેવાનો અણગમો એ માત્ર વ્યક્તિગત પસંદગી નથી, પરંતુ એક સાંસ્કૃતિક આદત છે, જે પરિવારો દ્વારા વારસામાં મળે છે અને પરંપરાગત નાણાકીય જ્ઞાન દ્વારા દ્રઢ બને છે.

શા માટે આ માનસિકતા બદલવાની જરૂર છે - અત્યારે જ

મૂડીનું રક્ષણ કરવું સમજદારીભર્યું છે. પરંતુ તેનું અતિશય રક્ષણ કરવું જોખમી હોઈ શકે છે, ખાસ કરીને ફુગાવા આધારિત અર્થતંત્રમાં.

● મોંઘવારીની વાસ્તવિકતા: જો મોંઘવારી ઐતિહાસિક રીતે સરેરાશ 6% હોય અને તમે માનો છો કે તમારી ફિક્સ્ડ ડિપોઝિટ 7% કમાય છે, તો ટેક્સ પહેલાં તમારો વાસ્તવિક વળતર (real return) માંડ 1% છે. ટેક્સ પછી, તે નેગેટિવ પણ હોઈ શકે છે–જેનો અર્થ છે કે તમારા પૈસા શાંતિથી તેની ખરીદ શક્તિ ગુમાવી રહ્યા છે.

● જીવનનો વધતો ખર્ચ: શિક્ષણનો ખર્ચ ભયજનક દરે વધી રહ્યો છે, જે ફિક્સ્ડ ઇન્કમ વળતર કરતા ઘણો વધારે છે. એઓનના ગ્લોબલ મેડિકલ ટ્રેન્ડ રેટ્સ રિપોર્ટ 2025 મુજબ, ભારતમાં સ્વાસ્થ્ય સંભાળ ખર્ચ 2025 માં 13% વધવાની ધારણા છે, જે 10% ની વૈશ્વિક સરેરાશ કરતા વધારે છે. હોસ્પિટલમાં દાખલ થવાના વધતા દરો અને અદ્યતન તબીબી સારવારના વધતા ઉપયોગને કારણે આરોગ્ય સંભાળના ખર્ચમાં આ વધારો થઈ રહ્યો છે.

વેલ્થ ક્રિએશન
■ N J ઈન્ડિયા ઈન્વેસ્ટ પ્રા. લિ.

આવા વાતાવરણમાં, માત્ર "સલામત" સાધનો પર આધાર રાખવો તમારા નાણાંને અકબંધ રાખી શકે છે–પરંતુ તમારી ભવિષ્યની જરૂરિયાતો જોખમમાં છે.

સંપત્તિ નિર્માણ પર વાસ્તવિક અસર

સલામત રમત રમવી અને ગણતરીપૂર્વકનું જોખમ લેવા વચ્ચેનો તફાવત સમય જતાં નાટકીય બની જાય છે. એક એવા દ્રશ્યનો વિચાર કરો જ્યાં એક રોકાણકારે 25 વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન સતત દર મહિને 10,000 નું રોકાણ કર્યું હોય:

રોકાણનો પ્રકાર	સરેરાશ વળતર	અંદાજિત અંતિમ ભંડોળ
ફિક્સ્ડ ડિપોઝિટ	7%	79 લાખ
ઇક્વિટી મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ	12.62%	1.88 કરોડ

તે 1 કરોડથી વધુનો તફાવત છે–જે ઇક્વિટીમાં શિસ્તબદ્ધ રોકાણનું વળતર છે. આ તફાવત ઘણીવાર આરામદાયક નિવૃત્તિ અને આર્થિક રીતે મર્યાદિત નિવૃત્તિ વચ્ચેનો ભેદ નક્કી કરે છે.

ઊંઘ ગુમાવ્યા વગર ઇક્વિટી એક્સપોઝર કેવી રીતે વધારવું?

તમારે સીધા કૂદકો મારવાની જરૂર નથી. સ્માર્ટ રોકાણ એ ધીમે ધીમે, આયોજિત રોકાણ વિશે છે.

● SIP થી નાની શરૂઆત કરો: તણાવ વગર બજારની હિલચાલનો અનુભવ કરવા માટે દર મહિને 1,000-2,000 થી શરૂઆત કરો.

● 80-20 અભિગમ અપનાવો: 80% ડેટ (debt) અને 20% ઇક્વિટી સાથે પ્રારંભ કરો, અને જેમ જેમ આત્મવિશ્વાસ વધે તેમ ધીમે ધીમે ઇક્વિટી વધારો.

● જરૂરિયાતો સાથે રોકાણને જોડો: એવી જરૂરિયાતો માટે ઇક્વિટીનો ઉપયોગ કરો જે 7-10 વર્ષ દૂર હોય; ટૂંકા ગાળાની જરૂરિયાતો માટે ડેટ (debt) ને વળગી રહો.

● હાઇબ્રિડ ફંડ્સનો વિચાર કરો: બેલેન્સ્ડ એડવાન્ટેજ અથવા એગ્રેસિવ હાઇબ્રિડ ફંડ્સ આપમેળે ઇક્વિટી-ડેટ ફાળવણીનું સંચાલન કરે છે.

● તમારો પાયો સુરક્ષિત કરો: ઇક્વિટી એક્સપોઝર વધારતા પહેલા 6-12 મહિનાના ખર્ચને આવરી લેતું ઇમરજન્સી ફંડ જાળવો.

MFD સાથે શરૂઆત કરો: જાતે કરવું (DIY) નુકસાન પહોંચાડી શકે છે

SEBI સર્વે જ્ઞાનના અભાવને રોકાણમાં સૌથી મોટા અવરોધો પૈકી એક તરીકે દર્શાવે છે. છતાં, ઘણા પ્રથમ વખતના રોકાણકારો માત્ર યુટ્યુબ વીડિયો અથવા સોશિયલ મીડિયા ટિપ્સ પર આધાર રાખે છે, જે સામાન્ય ભૂલો તરફ દોરી જાય છે–જેમ કે ગરમ ક્ષેત્રો પાછળ દોડવું, બજારના સમયનો અંદાજ લગાવવો, અથવા અસ્થિરતા દરમિયાન ગભરાઈને વેચાણ કરવું.

નીચેની બાબતો માટે મ્યુચ્યુઅલ ફંડ ડિસ્ટ્રિબ્યુટર (MFD) પાસેથી માર્ગદર્શન મેળવો:

● જરૂરિયાતોની ઓળખ

● વ્યક્તિગત જોખમ પ્રોફાઇલનું મૂલ્યાંકન

● બજારના ઉતાર-ચઢાવ દરમિયાન શિસ્ત જાળવવી

● MF પોર્ટફોલિયોનું રિબેલેન્સિંગ અને ટેક્સ મેનેજમેન્ટ

● રોકાણોને તમારી જરૂરિયાતો સાથે સાંકળવા

● હંમેશા ઓળખપત્રોની ચકાસણી કરો–ડિસ્ટ્રિબ્યુટર્સ માટે માન્ય ARN શોધો.

આગળનો રસ્તો

સર્વે એક પ્રોત્સાહક આંતરદૃષ્ટિ દર્શાવે છે: 22% બિન-રોકાણકારો આગામી વર્ષમાં રોકાણ શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે. જો તમે માત્ર મૂડી સંરક્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતા 80% લોકોમાં છો, તો પૂછવા જેવું છે:

શું તમે તમારી મૂડી સાચવી રહ્યા છો–કે તમારી મર્યાદાઓને સાચવી રહ્યા છો?

આજના વિશ્વમાં સાચી નાણાકીય સુરક્ષા જોખમને સંપૂર્ણપણે ટાળવા વિશે નથી. તે મોંઘવારીને હરાવવા અને તમારી લાંબા ગાળાની જરૂરિયાતો પ્રાપ્ત કરવા માટે જોખમનું બુદ્ધિપૂર્વક સંચાલન કરવા વિશે છે.

અસલી પ્રશ્ન એ નથી કે તમે ઇક્વિટીમાં રોકાણ કરવાનું પરવડી શકો છો કે નહીં. પ્રશ્ન એ છે કે શું તમે તેમાં રોકાણ ન કરવાનું પરવડી શકો છો?

ડિસ્ક્લેમર: મ્યુચ્યુઅલ ફંડ રોકાણો બજારના જોખમોને આધીન છે, રોકાણ કરતા પહેલા યોજના સંબંધિત તમામ દસ્તાવેજો કાળજીપૂર્વક વાંચો. ભૂતકાળનું પ્રદર્શન ભવિષ્યમાં જળવાઈ શકે કે ન પણ જળવાઈ શકે અને તે ભવિષ્યના કોઈપણ વળતરની ગેરંટી નથી.

રોકાણ જ નહીં, પણ ભારત વિશ્વના સૌથી આકર્ષક સ્થળ તરીકે ઉભરી રહ્યું છે

વૈશ્વિક ઉદારીકરણની નીતિઓથી વિશ્વના દરવાજા ખુલી ગયા હતા, ત્યારબાદ છેલ્લા દસકથી ભાજપની સરકાર ચાલી રહી છે, જેમાં ઔદ્યોગિકીરણની નીતિઓમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે, જે આર્થિક સુધારાઓના કારણે તેની અસર શરૂ થઈ છે અને જમીન પર પણ સ્પષ્ટપણે દેખાઈ રહી છે. દેશમાં નવા વ્યવસાયોની સંખ્યામાં 27 ટકાની નોંધપાત્ર વૃદ્ધિ નોંધાઈ છે, જે ઉદ્યોગસાહસિકતા અને રોકાણ માટે વધતા વાતાવરણને સૂચવે છે.

દેશની આર્થિક નીતિઓના સુધારાઓથી વિદેશી રોકાણકારો આકર્ષાઈ રહ્યા છે, તેની સાથે કેટલાક નવા ઔદ્યોગિક સ્થાનો ઉભરી આવ્યા છે, જેમાં ભારતીય કંપનીઓ પણ વિસ્તરણ કરતી જોવા મળી રહી છે.

આમ, ભારત માત્ર રોકાણ માટે જ નહીં પરંતુ વ્યવસાય શરૂ કરવા માટે પણ વિશ્વના સૌથી આકર્ષક સ્થળોમાંનું એક તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. સરકાર ઉદ્યોગ સાહસિકો માટે ફ્રેન્ડલી નીતિગત નિર્ણયો લઈ રહી છે અને ફાઈનાન્સ એક્સેસ વધરવા માટે પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહી છે, જેના સારા પરિણામો મળી રહ્યા છે.

આર્થિક સુધારાઓના લીધે પ્રથમ 10 મહિનામાં 1.98 લાખ નવા વ્યવસાયો જોડાયા

સરકાર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી ફેક્ટશીટ અનુસાર, ચાલુ નાણાકીય વર્ષ 2025-26ના પ્રથમ 10 મહિનામાં, એટલે કે ફેબ્રુઆરી, 2026 સુધીમાં, ભારતમાં 1.98 લાખ નવા વ્યવસાયો નોંધાયા છે. તેની સરખામણીમાં, નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં આ સંખ્યા 1.55 લાખ હતી, જે સૂચવે છે કે છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં ઉદ્યોગસાહસિકતા પ્રવૃત્તિઓમાં તેજી આવી છે.

એક સત્તાવાર નિવેદનમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, કેન્દ્રીય બજેટ 2026-27માં, સરકારે ડિજિટલ ટ્રેડ ફેસિલિટેશન, ટેક્સ નિશ્ચિતતા, પાલન અને મુકદ્દમામાં ઘટાડો, ટ્રસ્ટઆધારિત કસ્ટમ્સ સિસ્ટમ અને રોકાણ-મૈત્રીપૂર્ણ કર વ્યવસ્થા દ્વારા વ્યવસાય કરવાની સરળતા વધારવા પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે.

સરકારના મતે, સ્ટાર્ટ-અપ ઈન્ડિયા, ક્રેડિટ ગેરંટી સ્કીમ અને ડિજિટલ ક્રેડિટ વેલ્યુએશન મોડલ જેવા સંસ્થાગત સુધારાઓ પારદર્શક, ટેક્નોલોજી-સક્ષમ અને રોકાણકારોને અનુકૂળ વાતાવરણ બનાવી રહ્યા છે. આ પ્રયાસોને જન વિશ્વાસ અધિનિયમ, નાદારી અને દેવાળિયાપણું સંહિતા (IBC) અને લઘુતમ વૈકલ્પિક કર (MAT) જેવા નિયમનકારી સુધારાઓ દ્વારા પણ સમર્થન આપવામાં આવી રહ્યું છે.

ફેબ્રુઆરી 2026 સુધીમાં, ડિપાર્ટમેન્ટ ફોર પ્રમોશન ઓફ ઈન્ડસ્ટ્રી એન્ડ ઈન્ટરનલ ટ્રેડ (DPIIT) દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત 2.16 લાખથી વધુ સ્ટાર્ટઅપ્સ ભારતમાં નોંધાયેલા છે. આ સંખ્યા સાથે, ભારત વિશ્વની સૌથી મોટી સ્ટાર્ટઅપ ઈકોસિસ્ટમ તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.

2016થી શરૂ કરવામાં આવેલા સ્ટાર્ટઅપ સુધારાઓનો ઉદ્દેશ્ય વ્યવસાય કરવાની સરળતા વધારવા, મૂડી ઊભી કરવાની પ્રક્રિયાને સરળ બનાવવા અને અનુપાલનનો બોજ ઘટાડવાનો છે. આ પહેલોએ તકનીકી નવીનતા, ગ્રામીણ ઉદ્યોગસાહસિકતા, શૈક્ષણિક સંશોધન અને ક્ષેત્રીય સમાવેશને પણ પ્રોત્સાહન આપ્યું છે.

છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં, ભારત માત્ર રોકાણ માટે જ નહીં પરંતુ વ્યવસાય શરૂ કરવા માટે પણ વિશ્વના સૌથી આકર્ષક સ્થળોમાંનું એક તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. સરકારની સુધારા-આધારિત વૃદ્ધિ વ્યૂહરચના ઉદ્યોગસાહસિકતાને મજબૂત બનાવવા, ફાઈનાન્સની ઍક્સેસ વધારવા, નિયમનકારી માળખાનું આધુનિકીકરણ અને વેપાર સુવિધા વધારવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ઓફ-બીટ

સરકારનું કહેવું છે કે આ સુધારાઓથી વેપાર કરવાની સરળતા વધવાની સાથે સાથે નાણાકીય સમાવેશને પણ મજબૂત કરવામાં આવ્યું છે. આનાથી નવીનીકરણને વેગ મળ્યો છે, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગો (એમએસએમઈ)ના વિકાસને વેગ મળ્યો છે અને ભારતને સ્પર્ધાત્મક વૈશ્વિક વેપાર અને રોકાણ કેન્દ્ર તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.

ઈરાને યુદ્ધ લંબાવતા અને ક્રુડના ભાવમાં ભડકો, શેરબજારને વધુ દઝાડશે

અમેરિકા અને ઈઝરાયેલ દ્વારા ઈરાન પર હુમલો કર્યો હતો, જે હુમલામાં ઈરાનના રાષ્ટ્રપ્રમુખ ખામેનીનું મોત થયું હતું, જેથી આ યુદ્ધ ટૂંકમાં પતી જશે તેવી સંભાવનાઓ ઠગારી નીવડી રહી છે અને ઈરાને વળતા પ્રહારથી અમેરિકા અને ઈઝરાયેલ પણ મુંઝાઈ ગયું છે. ટ્રમ્પના જોહુકમી સામે ઈરાન ઝૂકવા તૈયાર નથી. એવું ચર્ચાઈ રહ્યું છે કે, ઈરાનની પાછળ રશિયા અને ચીનનો સપોર્ટ મળી રહ્યો છે અને તેના લીધે ઈરાને હુમલા વધારી દીધા છે, એટલું જ નહીં, છેલ્લા ચોવીસ કલાકમાં ઈરાને અન્ય પાંચ દેશો ઉપર હુમલા કર્યા છે. જેના લીધે ક્રુડ ઓઈલના ભાવમાં ભડકો થયો છે, જે 112 ડોલર પ્રતિ બેરલ બોલાઈ ગયો છે. જેની સીધી અસર વિશ્વના મોટા ભાગના અર્થતંત્ર ઉપર જોવા મળી શકે છે. આ ક્રુડના ભાવનો ભડકો ભારત સહિત વિશ્વના અનેક દેશોને દઝાડશે. ખાસ કરીને ભારતીય શેરબજારમાં આગામી દિવસોમાં ઘટાડો આગળ વધશે.

ક્રુડના ભાવ 112 ડોલર તથા એફઆઈઆઈની ફરીથી વેચવાલીથી નિફ્ટી 24000ની નીચે સરકી જશે

જોકે, ટ્રમ્પની ખાસિયત અલગ પ્રકારની છે, જો પરિસ્થિતિ વધુ બગડે તેવું લાગશે તો તેને બેકફૂટ પર જઈને યુદ્ધ વિરામ જાહેર કરી શકે છે. ગત સપ્તાહમાં ઈરાન દ્વારા સત્તાવાર નિવેદન આવ્યું હતું કે, અમેરિકાની સાથે શરતો આધીન પરમાણુ કરાર કરી શકે છે, પરંતુ તેનો અમેરિકા તરફથી કોઈ પ્રત્યુત્તર આવ્યો નહતો અને ટ્રમ્પ એવું માનવા લાગ્યા કે ઈરાન ઘુંટણીયે પડશે, પણ ઈરાને વળતા પ્રહારો શરૂ કરી દીધા અને પાંચ દેશો ઉપર હુમલા શરૂ કરી દીધા છે, જે દર્શાવે છે કે, રશિયા તરફથી ઈરાનને સપોર્ટ મળી રહ્યો છે, કેમ કે રશિયા અમેરિકાને પછાડવા માટે પ્રયાસ કરી રહ્યું છે.

માર્કેટ વોચ

પશ્ચિમ એશિયાના ચાલી રહેલા તણાવથી ક્રુડ ઓઈલ અને ગેસ સપ્લાયને ગંભીર અસર પડી છે, ક્રુડના ભાવો ભડકે બળી રહ્યા છે, તેનાથી તમામ દેશોના અર્થતંત્રને ફટકો પડશે, તેમજ મોંઘવારી માજા મુકશે, જેની ગંભીર અસર ભારત પર પણ જોવા મળશે.

આમ, ટ્રમ્પ આ વખતે પણ ટેરિફની જેમ ઈરાન યુદ્ધ મામલે પણ પોતાની ગણતરીમાં ખોટા પડવાનું એક જોખમ દેખાઈ રહ્યું છે. અફઘાનિસ્તાનમાં પણ અમેરિકા ફાવ્યું નહતું. 20 વર્ષ બાદ પણ અફઘાનિસ્તાનને છોડવું પડ્યું હતું. આમ, ઈરાનના દેશી ડ્રોન અમેરિકા-ઈઝરાયેલના મોંઘા શસ્ત્રોને હંફાવી રહ્યા છે. ગ્રાઉન્ડ લેવલ પર જીતવું ટફ પડશે, તે અમેરિકા પણ જાણી ચૂક્યું છે, તેથી અમેરિકા ઈરાનમાં સત્તા પરિવર્તન કરવા ઈચ્છી રહ્યું છે, પણ તેના માટે અમેરિકાને ગ્રાઉન્ડમાં ઉતરવું પડશે.

આ તમામ પરિસ્થિતિથી ભારતીય શેરબજારમાં ઘટાડાનો દોર ચાલુ રહેવાની પુરેપુરી સંભાવના છે અને નિફ્ટી 24000 પોઈન્ટની નીચે સરકી જશે. જેના કારણોમાં ક્રુડના ઉછળતા ભાવોની સાથે વિતેલા સપ્તાહમાં એફઆઈઆઈની વેચવાલી છે. વિદેશી રોકાણકારો ફરીથી વેચવાલ બન્યા છે.

પશ્ચિમ એશિયાના સંકટના કારણે છેલ્લા ચાર ટ્રેડિંગ સેશનમાં ભારતીય શેરબજારમાંથી રૂ. 21000 કરોડ ઉલેચી લીધા છે. જેઓએ અગાઉ ફેબ્રુઆરીમાં રૂ. 22615 કરોડનું રોકાણ કર્યું હતું. 17 મહિના પહેલા 2024માં એફપીઆઈએ ભારતીય શેરોમાં રૂ. 57724 કરોડનું રોકાણ કર્યુ હતું. ફેબ્રુઆરી પહેલાં, એફપીઆઈ સતત ત્રણ મહિના સુધી ચોખ્ખી વિક્રેતા હતી. ડિપોઝિટરી ડેટા અનુસાર, તેમણે આ વર્ષે જાન્યુઆરીમાં 35962 કરોડ રૂપિયા, ડિસેમ્બર 2025માં 22611 કરોડ રૂપિયા અને નવેમ્બર 2025માં 3765 કરોડ રૂપિયાના શેર વેચ્યા હતા.

ભારત-કેનેડા આર્થિક ભાગીદારી કરાર અમેરિકા પરની નિર્ભરતા ઘટાડવાનો ઉપક્રમ

ભારત અને કેનેડાએ નવી દિલ્હીમાં વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરાર (CEPA) માટે વાટાઘાટો શરૂ કરી અને તેને ટૂંક સમયમાં અંતિમ સ્વરૂપ આપવાનો નિર્ણય લીધો.

ભારત-કેનેડા વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરાર (CEPA) માટે સંદર્ભ શરતો (ToR) પર 2 માર્ચ 2026 ના રોજ વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રી શ્રી પિયુષ ગોયલ અને કેનેડાના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર મંત્રી મનિન્દર સિદ્ધુ દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા અને નવી દિલ્હીના હૈદરાબાદ હાઉસ ખાતે પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી અને કેનેડાના પ્રધાનમંત્રી માર્ક કાર્નીની હાજરીમાં આદાન-પ્રદાન કરવામાં આવ્યું હતું.

બિઝનેસ વ્યૂ

પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ભાર મૂક્યો હતો કે "દ્વિપક્ષીય વેપારનું લક્ષ્ય 2030 સુધીમાં US$50 બિલિયન સુધી પહોંચવાનું છે. પ્રાથમિકતા આર્થિક સહયોગની સંપૂર્ણ સંભાવનાને ખુલ્લી પાડવાની છે જેના માટે ભારત અને કેનેડાએ ટૂંક સમયમાં વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરાર (CEPA) ને અંતિમ સ્વરૂપ આપવાનો નિર્ણય લીધો છે. પ્રધાનમંત્રી કાર્નેએ કહ્યું કે તે નવી મહત્વાકાંક્ષા, ધ્યાન અને દૂરંદેશી સાથે મૂલ્યવાન ભાગીદારીનું વિસ્તરણ છે - ભવિષ્ય માટે પોતાનો માર્ગ નક્કી કરતા બે આત્મવિશ્વાસુ દેશો વચ્ચેની ભાગીદારી,વાટાઘાટોનો ToR ભારત-કેનેડા CEPA વાટાઘાટોનું સ્વરૂપ, આવર્તન અને અભિગમ પ્રદાન કરશે. તે મહત્વાકાંક્ષી, સંતુલિત અને પરસ્પર ફાયદાકારક વ્યાપક આર્થિક અને ભાગીદારી કરાર (CEPA) પૂર્ણ કરવા માટે વાટાઘાટોને સરળ બનાવવા માટે માર્ગદર્શિકા તરીકે સેવા આપશે.

ઓક્ટોબર 2025 માં કેનેડાના કનાનાસ્કિસમાં G7 બેઠક દરમિયાન તેમની દ્વિપક્ષીય બેઠક દરમિયાન નેતાના નિવેદનના અનુસંધાનમાં, બંને પક્ષોએ ભારત-કેનેડા CEPA ની વાટાઘાટો માટે ToR ને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા માટે કામ કરવાનું શરૂ કર્યું.

આ વાટાઘાટોમાં માલ, સેવાઓ અને અન્ય પરસ્પર સંમત નીતિ ક્ષેત્રોમાં વેપાર આવરી લેવામાં આવશે.

DGCI&S ના ડેટા મુજબ કેનેડા 41.65 મિલિયન લોકો (2025) નું બજાર રજૂ કરે છે અને PPP પર GDP ની દ્રષ્ટિએ US$ 2.34 ટ્રિલિયનનું બજાર છે. ભારત-કેનેડા CEPA નાણાકીય વર્ષ 2024-25 માં દ્વિપક્ષીય વેપાર 8.66 બિલિયન ડોલર (નિકાસ: USD 4.22 બિલિયન; આયાત: USD 4.44 બિલિયન) ને અનલોક અને વિસ્તૃત કરવાની નોંધપાત્ર સંભાવના ધરાવે છે.

ભારતથી કેનેડામાં થતી મુખ્ય નિકાસમાં દવાઓ અને ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, લોખંડ અને સ્ટીલ, સીફૂડ, સુતરાઉ વસ્ત્રો, ઇલેક્ટ્રોનિક સામાન અને રસાયણોનો સમાવેશ થાય છે. કેનેડાથી થતી મુખ્ય આયાતમાં કઠોળ, મોતી અને અર્ધ કિંમતી પથ્થરો, કોલસો, ખાતર, કાગળ અને પેટ્રોલિયમ ક્રૂડનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતથી કેનેડામાં દવાઓ, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, લોખંડ,સ્ટીલ, સીફૂડ, સુતરાઉ વસ્ત્રો, ઈલેક્ટ્રોનિક સામાન અને રસાયણોની નિકાસ થાય છે

કેનેડામાં ભારતની સેવાઓની નિકાસના મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં ટેલિકોમ્યુનિકેશન, કમ્પ્યુટર અને માહિતી સેવાઓ અને અન્ય વ્યવસાયિક સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ ક્ષેત્રોમાં ભવિષ્યમાં નોંધપાત્ર વૃદ્ધિની સંભાવના છે અને CEPA ના નિષ્કર્ષ પછી તેનો વધુ વિસ્તરણ થવાની અપેક્ષા છે.

કેનેડામાં 425,000 થી વધુ ભારતીય વિદ્યાર્થીઓ અને એક મજબૂત ભારતીય સમુદાય રહે છે. ભારત-કેનેડા CEPA ના સમાપન દ્વારા "એક પરિવાર" ની રચના કરતા આ મજબૂત અને સ્થાયી લોકો-થી-લોકોના સંબંધો વધુ મજબૂત બનશે.

ભારત-જાપાન CEPA વિન વિન કન્ડિશનમાં મંજૂરી માટેની તૈયારીઓ

ભારત-જાપાન વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી સમજૂતી (CEPA) હેઠળ 7મી જોઈન્ટ કમિટીની બેઠક 2 જાપાનના ટોક્યોમાં પૂર્ણ થઈ હતી. આ બેઠકની સહ-અધ્યક્ષતા ભારત સરકારના વાણિજ્ય વિભાગના સચિવ રાજેશ અગ્રવાલ અને જાપાન સરકારના વિદેશ મંત્રાલયના સિનિયર ડેપ્યુટી મિનિસ્ટર દ્વારા કરવામાં આવી હતી.બંને પક્ષોએ CEPA ના અમલીકરણને લગતા મુદ્દાઓની સમીક્ષા કરી અને દ્વિપક્ષીય આર્થિક જોડાણને વધુ મજબૂત કરવાના માર્ગો પર વિચાર-વિમર્શ કર્યો હતો.

બેઠકની સાથે સાથે, વાણિજ્ય વિભાગના સચિવ અગ્રવાલે આર્થિક, વેપાર અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય (METI) ના વાઇસ મિનિસ્ટર સાથે મુલાકાત કરી હતી. ચર્ચાઓમાં દ્વિપક્ષીય વેપાર અને રોકાણ, વ્યવસાયિક વાતાવરણમાં સુધારો અને વિશ્વ વ્યાપાર સંગઠન (WTO) ની આગામી 14મી મંત્રી સ્તરીય પરિષદ સહિતના મુદ્દાઓની વિશાળ શ્રેણીને આવરી લેવામાં આવી હતી.

METI વાઇસ મિનિસ્ટર સાથેની બેઠક દરમિયાન, અગ્રવાલે ઓગસ્ટ 2025 માં વાર્ષિક સમિટ દરમિયાન બંને દેશોના નેતાઓ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા સમાન વિઝન પર ભાર મૂક્યો અને દ્વિપક્ષીય વેપાર અને રોકાણને વધારવા અને વૈવિધ્યસભર બનાવવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો હતો. તેમણે બંને અર્થતંત્રો વચ્ચેના મજબૂત પૂરક સંબંધો - ટેકનોલોજી, મૂડી અને અદ્યતન ઉત્પાદનમાં જાપાનની શક્તિ, અને ભારતના કુશળ કાર્યબળ, વિશાળ બજાર અને ઝડપથી વિકસતા અર્થતંત્ર પર ભાર મૂક્યો હતો. તેમણે લીડર્સ સમિટ દરમિયાન અપેક્ષા મુજબ વ્યક્તિઓની અવરજવર સહિત CEPA ના સંપૂર્ણ લાભો મેળવવાના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો હતો.

અગ્રવાલે ટેક્સટાઇલ, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, કૃષિ અને સેવાઓ જેવા ક્ષેત્રોમાં જાપાનમાં ભારતની નિકાસમાં વૃદ્ધિની નોંધપાત્ર સંભાવનાઓ નોંધી હતી. તેમણે લાંબા ગાળાનું ટકાઉપણું સુનિશ્ચિત કરવા માટે વધુ સંતુલિત દ્વિપક્ષીય વેપાર સંબંધ હાંસલ કરવાના મહત્વ પર પણ ભાર મૂક્યો હતો.

વાણિજ્ય સચિવે વધુમાં એક રાઉન્ડટેબલ વાતચીત દરમિયાન જાપાની ઉદ્યોગના અગ્રણી પ્રતિનિધિઓ સાથે સંવાદ કર્યો હતો. જાપાનમાં ભારતીય દૂતાવાસ દ્વારા કોન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રી (CII) અને કેઇડાનરેન (Keidanren) ના સહયોગથી ટ્રેડ એન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રોડ શોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, જે ભારતમાંથી વેપારને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાપાની કંપનીઓ તરફથી વધુ રોકાણ પ્રવાહની સુવિધા પર કેન્દ્રિત હતું.

અગ્રવાલે સહભાગીઓને વેપાર અને રોકાણ માટે ભારતના અનુકૂળ નીતિ વિષયક વાતાવરણ વિશે માહિતગાર કર્યા હતા, જેમાં વ્યવસાય કરવાની સરળતા (ease of doing business) માં સુધારો કરવા અને નિયમનકારી પ્રક્રિયાઓને સરળ બનાવવા માટેના ચાલુ પગલાંનો સમાવેશ થાય છે. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે CEPA ટેરિફ નિશ્ચિતતા અને નિયમનકારી અનુમાનિતતા સુનિશ્ચિત કરતું સ્થિર માળખું પૂરું પાડે છે, જેનાથી વૈશ્વિક મૂલ્ય અને પુરવઠા શૃંખલામાં વિશ્વસનીય ભાગીદારો તરીકે ભારત અને જાપાન વચ્ચે ઊંડા સહયોગ માટે અનુકૂળ વાતાવરણ ઊભું થાય છે.

વર્ષ 2025-26 માટે મુક્ત વ્યાપાર કરારો (FTAs)માં ભારતે કઈ સિદ્ધિઓ હાંસલ કરી?

વૈશ્વિક વેપારના નકશાને ફરીથી દોરતા અને પુનઃવ્યાખ્યાયિત કરતા તથા મુક્ત વ્યાપાર કરારો (FTAs) ની આધુનિક, ભવિષ્ય-સજ્જ, નવી પેઢીનું નિર્માણ કરી રહ્યું છે.ભારતે છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં મુક્ત વ્યાપાર કરારોનું તેનું નેટવર્ક સતત વિસ્તૃત કર્યું છે, જે 38 દેશોમાં ફેલાયેલા નવ FTAs સુધી પહોંચ્યું છે. 2021 માં ભારત-મોરેશિયસથી શરૂ કરીને, મે 2022 માં ભારત-UAE કોમ્પ્રીહેન્સિવ ઇકોનોમિક પાર્ટનરશિપ એગ્રીમેન્ટ (CEPA) કરવામાં આવ્યું. ભારત-ઓસ્ટ્રેલિયા ઇકોનોમિક એન્ડ ટ્રેડ એગ્રીમેન્ટ ડિસેમ્બર 2022 માં અમલમાં આવ્યું. ત્યારબાદ ભારતે 10 માર્ચ 2024 ના રોજ EFTA TEPA પર હસ્તાક્ષર કર્યા, જે 1 ઓક્ટોબર 2025 ના રોજ અમલમાં આવ્યું. ભારત-UK CETA પર જુલાઈ 2025 માં અને ભારત-ઓમાન CEPA પર ડિસેમ્બર 2025 માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. ભારત-ન્યુઝીલેન્ડ FTA ની જાહેરાત 22 ડિસેમ્બર 2025 ના રોજ કરવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ 27 જાન્યુઆરી 2026 ના રોજ ભારત-EU FTA આવ્યું. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ સાથે, અમે 7 ફેબ્રુઆરી 2026 ના રોજ એક વચગાળાના કરાર માટેનું માળખું આપ્યું છે અને અમારા વૈશ્વિક વેપારના પદચિહ્નને મજબૂત બનાવ્યું છે.

આપણા બજારના સ્કેલની, આપણી આર્થિક સંભાવનાઓની અને 1.4 અબજ ભારતીયોની ક્ષમતાઓમાં રહેલા વિશ્વાસની સાથે દરેક કરાર અનન્ય રહ્યો છે.આ કરારો એવા ખેડૂતો માટે છે જેમના ઉત્પાદનોને હવે વિકસિત વિશ્વમાં પ્રવેશ મળ્યો છે. તે ઉદ્યોગસાહસિકો માટે છે, મહિલાઓના નેતૃત્વ હેઠળના MSMEs જેઓ વસ્ત્રો, ચામડું અને હસ્તકલા નવી સ્પર્ધાત્મકતા સાથે નિકાસ કરે છે. તે પ્રતિભા માટે છે - યુવા ભારતીયો, આપણા વિદ્યાર્થીઓ, IT વ્યાવસાયિકો, રસોઇયાઓ, યોગ પ્રશિક્ષકો જેમની પાસે હવે કામ કરવા, અભ્યાસ કરવા અને પોસ્ટ-સ્ટડી વર્ક વિઝા, ગતિશીલતા અને સામાજિક સુરક્ષા રાહત દ્વારા સમર્થિત ભવિષ્ય બનાવવા માટે પસંદગીઓ અને સ્પષ્ટ ગતિશીલતાના માર્ગો છે. તે ઓર્ગેનિક ઉત્પાદનો અને AYUSH ની પરંપરાગત વેલનેસ સિસ્ટમ્સ માટે છે. તે ડિજિટલ સેવાઓ માટે છે, જે વિશ્વની AI ને પાવર આપી રહી છે. તે રોકાણોને ઉત્પ્રેરિત કરવા માટે છે અને અમારા FTA ભાગીદારોને અમારા હિતધારકો બનાવવા માટે છે.

ભારતે નિખાલસતા, સંતુલન અને આત્મનિર્ભર ભારતના આપણા રાષ્ટ્રીય અગ્રતા સાથે FTAs ની વાટાઘાટો કરી છે. તમામ સંવેદનશીલ ક્ષેત્રોના હિતો–ડેરી, કૃષિ, ખેડૂતો અને ઘરેલું ઉદ્યોગ–નું રક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે, અને બજારમાં પ્રવેશની સુરક્ષા કરવામાં આવી છે. ભારત છે વેપારમાં પરિવર્તનના યુગની શરૂઆત કરવા અને આપણા લોકોની આકાંક્ષાઓ પૂરી કરવા માટે તાકાતથી વાટાઘાટો કરી રહ્યું છે.